

Sociálny a ekonomický rozvoj občanov v Prešovskom kraji

Europe direct Prešov

Úvod

Vyspelosť každého štátu je meraná rôznymi ukazovateľmi, ktoré sú smerodajné pre merateľnosť v rôznych kategóriách hodnotenia. Existuje veľa metód a parametrov, ktoré sú objektívnymi ukazovateľmi úrovne štátu. Pre obyvateľov štátu sú však najdôležitejšie dva ukazovatele a to ekonomický a sociálny rozmer úrovne vyspelosti. Sú to kategórie, ktoré majú priamy vplyv na spokojnosť občanov s fungovaním štátu ako takého a so spokojnosťou občanov s kvalitou života v danom štáte.

Ekonomický aspekt spokojnosti občanov je podmieňujúcim pre normálne fungovanie spoločnosti. Aj keď existuje niekoľko modelov postavenia štátu voči občanovi, od pozície totalitárnych štátov kde štát rozhoduje o všetkom a občan je len pasívnym konzumentom, až po liberálne štáty kde štát zabezpečuje len najnutnejšie funkcie a občan je rozhodujúcim činiteľom cez zastupiteľské orgány. Slovensko má skôr skúsenosť s prvým spôsobom riadenia štátu a veľa občanov nechápe, že štát môže fungovať aj efektívnejšie a že všetka moc pochádza od občanov a je len na nich aký spôsob riadenia štátu si zvolia.

V masovokomunikačných prostriedkoch často počujeme ako je náš štát riadený neefektívne a ako by sa to dalo zlepšiť. Slovensko za posledných dvadsať päť rokov urobilo vo všetkých oblastiach obrovský pokrok a život občanov sa diametrálne zmenil. Žiaľ veľa ľudí ako keby nevedelo akceptovať túto zmenu a stále sa správa podľa starých pravidiel. Stále čakajú, že sa niekto iný o nich postará, že to niekto iný urobí, že zodpovednosť nesie vláda, premiér, starosta, úrady len on nie. Zmeniť myslenie ľudí je oveľa ťažšie ako zmeniť ekonomiku krajiny.

Súvisí to samozrejme z mnohými faktormi ako je vek, vzdelanie, osobnostné predpoklady a iné. Zmeny sa ľahšie prijímajú ak sú sprevádzané pozitívnymi zmenami. Horšie to je ak to vedie k negatívnym dôsledkom ako je nezamestnanosť, strata životných istôt, rozpad rodín a vznik nepriaznivých situácií. Všade vo svete je to realita, ktorá má svoje prirodzené ekonomické zákony. Iná situácia je v centrách, ktoré automaticky priťahujú investorov, kde je práca

a samozrejme aj primeraná odmena za prácu. Ľudia sú spokojní a vyhovuje im tento ekonomický a sociálny model. Horšie je to v odľahlých oblastiach, ktoré sú ekonomicky neatraktívne, kde je vysoká nezamestnanosť a kde často vznikajú takzvané hladové doliny. Je to realita aj vo vyspelých štátoch západnej Európy, aj napriek všetkým formám pomoci a intervencií.

Slovensko je na tom rovnako, úroveň ekonomiky v Bratislave je úplne iná ako v Michalovciach či v Rožňave. Má to svoje historické, ekonomické aj sociálne príčiny. Cieľom vlády by preto malo byť snaha o rovnomerné rozloženie výrobných kapacít a o komplexný rozvoj všetkých regiónov Slovenska. Vláda má rôzne možnosti ako tento komplexný rozvoj dosiahnuť. Zmenou riadenia a podstaty štátu a prechodom z totalitného štátu k demokracii sa zmenili aj formy podpory regiónov. Štát už nevlastní podniky a nerozhoduje kde sa postaví aký závod. Má už len nepriame nástroje na riadenie a podporu regiónov. Snahou štátu by malo byť rovnomerný rozvoj všetkých regiónov v každej oblasti. Žiaľ nie je to tak. Ekonomika má iné pravidlá a rozhodujúcim pravidlom je zisk.

Jednou z možností ako dosiahnuť podporu rozvoja menej rozvinutých regiónov je aj pomoc zo štrukturálnych fondov Európskej únie. Bolo to aj jednou z podmienok pomoci zo strany EÚ, aby došlo k vyrovnávaniu rozdielov medzi jednotlivými regiónmi. Prešovský kraj dosahoval skoro vo všetkých ukazovateľoch ekonomickej a sociálnej vyspelosti najhoršie ukazovatele a parametre. Preto obyvatelia Prešovského kraja právom očakávali podporu zo strany euro fondov tak aby došlo k zlepšeniu sociálneho a ekonomického rozvoja kraja a zvýšeniu kvality života obyvateľov tohto kraja. To či k tomu došlo je predmetom tejto publikácie, ktorá vychádza z verejne dostupných zdrojov a informácií.

1.Pozícia Prešovského kraja na začiatku programovacieho obdobia 2007-2013 v oblasti ekonomického a sociálneho rozvoja.

Prešovský kraj má niekoľko naj z pohľadu Slovenskej republiky. Je to najväčší kraj rozlohou, najväčší kraj počtom obyvateľov, najvzdialenejší od Bratislavy, sú tu najnižšie platy, má najviac občanov rómskej národnosti a tak by sa dalo pokračovať výpočtom naj. Už z tohto krátkeho sumáru je jasné, že situácia tu asi nie je ružová a že kvalita života je tu iná ako v Bratislave.

Na úvod by sa asi žiadalo niekoľko štatistických informácií. Zdroj Štatistický úrad Slovenskej republiky.

Poloha, rozloha, geografické podmienky

Prešovský kraj sa rozprestiera na severovýchode Slovenskej republiky. Svojou rozlohou 8 973 km² zaberá 18,3 % rozlohy štátu a je po Banskobystrickom kraji druhým najväčším na Slovensku. Dlhá severná hranica je zároveň štátnou hranicou s Poľskou republikou. Na východe hraničí s Ukrajinou, na juhu s Košickým krajom, na juhozápade na malom úseku susedí s Banskobystrickým krajom a západným susedom je Žilinský kraj. Najsevernejší bod kraja sa nachádza v katastri obce Becherov, najjužnejší v obci Sečovská Polianka, najzápadnejší v obci Vysoké Tatry a najvýchodnejší bod, ktorý je zároveň najvýchodnejším bodom Slovenska, sa nachádza v obci Nová Sedlica.

Vznikol 24. júla 1996 na základe zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky. Administratívne sa delí na 13 okresov: Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Poprad, Prešov, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník a Vranov nad Topľou. Rozlohou najväčším okresom je okres Poprad (1 105 km²) a najmenším okres Stropkov (389 km²). V kraji je 665 obcí, z toho 23 so štatútom mesta.

Reliéf kraja je značne členitý. Najväčšie plochy kraja zaberajú celky Vonkajších Karpát: Spišská Magura, Podtatranská brázda, Spišsko-šarišské medzihorie, Levočské vrchy, Bachureň, Šarišská vrchovina, Pieniny, Ľubovnianska vrchovina, Čergov, Busov, Ondavská a Laborecká vrchovina, Beskydské predhorie a Bukovské vrchy. Zasahujú sem aj celky Fatransko-tatranskej oblasti: Vysoké Tatry, Podtatranská kotlina, Kozie chrbty, Nízke Tatry, Hornádska kotlina a Branisko.

Zo Slovenského rudohoria je na území kraja Slovenský raj a Čierna hora, severnými okrajmi sem ešte zasahuje Košická kotlina, Slánske vrchy a Vihorlatské vrchy. Nachádza sa tu niekoľko veľko a maloplošných chránených území, z ktorých rozsahom a významom sú najväčšie Tatranský národný park a Pieninský národný park.

Najvyšším bodom kraja, ktorý je zároveň najvyšším bodom Slovenska, je Gerlachovský štít (2 655 m nad morom), najnižšie položené miesto je pri výtoku rieky Ondavy z kraja v katastri obce Nižný Hrušov (105 m nad morom). Relatívny výškový rozdiel predstavuje 2 550 m. Vplyvom rozdielnej nadmorskej výšky a členitosti povrchu je územie kraja rozdelené do troch klimatických oblastí, a to chladnej, mierne teplej a teplej.

Kraj má bohaté zásoby nerastných surovín, z ktorých najvýznamnejšie sú zásoby kamennej soli, vápenca, stavebného kameňa, tehliarskych surovín, zeolitu a mangárovej rudy.

Demografické východiská

Počtom 818 916 obyvateľov k 31. 12. 2013 je Prešovský kraj najväčším v Slovenskej republike. Jeho podiel na celkovom počte obyvateľov republiky predstavuje 15,1 %. Hustota osídlenia 91 obyvateľov na km² dosahuje druhú najnižšiu hodnotu po Banskobystrickom kraji a je o pätinu nižšia ako priemerná hustota zaľudnenia v Slovenskej republike. Najviac obyvateľov žije

v krajskom meste Prešov, ktorý je zároveň tretím najväčším mestom Slovenska. Druhým najväčším centrom kraja je mesto Poprad.

V kraji je najvyššia pôrodnosť, dosahuje sa najvyšší prirodzený prírastok, ale vplyvom migračnému úbytku je celkový prírastok obyvateľstva druhý najvyšší v rámci krajov SR. Vo vekovom zložení sa znižuje podiel predproduktívnej zložky a narastá počet obyvateľov v produktívnom a poproduktívnom veku. Obyvateľstvo kraja aj pri miernom zvyšovaní priemerného veku (37,24 rokov) patrí k najmladším v SR.

Ekonomické a sociálne špecifiká

V kraji je najvyššia pôrodnosť, dosahuje sa najvyšší prirodzený prírastok, ale vplyvom migračnému úbytku je celkový prírastok obyvateľstva druhý najvyšší v rámci krajov SR. Vo vekovom zložení sa znižuje podiel predproduktívnej zložky a narastá počet obyvateľov v produktívnom a poproduktívnom veku. Obyvateľstvo kraja aj pri miernom zvyšovaní priemerného veku (37,24 rokov) patrí k najmladším v SR.

Priemysel v kraji je rôznorodý bez výraznej orientácie na niektoré výrobné odvetvia. Dôležité zastúpenie tu má kovospracujúci, drevospracujúci, potravinársky, elektrotechnický, strojársky, chemický, textilný a odevný priemysel. Je koncentrovaný hlavne do okresných miest. Medzi najvýznamnejšie podniky v kraji patria: Tatravagónka v Poprade, Lear Corporation Seating Slovakia v Prešove, Pivovary TOPVAR, a.s., MECOM GROUP v Humennom, MILK-AGRO v Prešove, Nexis Fibers v Humennom, Bukóza Export-Import vo Vranove nad Topľou, Chemosvit folie vo Svite, Bukocel v Hencovciach a ďalšie.

Poľnohospodárska pôda zaberá 42,4 % z celkovej rozlohy kraja. Z nej takmer dve pätiny predstavuje orná pôda, na ktorej sa pestujú predovšetkým obilniny, krmoviny, olejníny a zemiaky. V pestovaní zemiakov patrí kraj k najväčším producentom v SR. V rámci

živočíšnej výroby prevláda chov hovädzieho dobytku. Spolu s Banskobystrickým krajom obhospodaruje najväčšie plochy lesných pozemkov.

Podnikateľské aktivity obyvateľstva ovplyvňujú podmienky a možnosti vytvorené v danom regióne. Na území kraja pôsobí viac ako 16 tisíc firiem zameraných na tvorbu zisku a 55,5 tisíc súkromne podnikajúcich fyzických osôb (živnostníkov, vrátane fyzických osôb podnikajúcich na základe iného ako živnostenského zákona). Svoju činnosť orientujú hlavne do odvetví stavebníctva, obchodu a priemyselnej výroby. Podľa počtu zamestnancov 95 % firiem je zaradených medzi malé podniky (do 49 zamestnancov), 1,6 % medzi stredné (od 50 - 249 zamestnancov) a 0,3 % medzi veľké podniky (nad 250 zamestnancov).

Prírodné krásy kraja a vhodné klimatické podmienky vytvorili priaznivé predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu. Sústredená je tu pätina ubytovacích zariadení SR, ktorých služby ročne využije približne 700 tisíc návštevníkov. V rámci kraja k najnavštevovanejším patrí región Vysoké Tatry a okresy Bardejov, Kežmarok, Prešov a Stará Ľubovňa.

Školstvo reprezentuje široká sieť predškolských zariadení a základných škôl. Nachádza sa tu 39 gymnázií a 74 stredných odborných škôl. Z vysokých škôl tu sídli Prešovská univerzita s ôsmimi fakultami, Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia, Fakulta výrobných technológií patriaca Technickej univerzite v Košiciach a Inštitút sociálnych vied a zdravotníctva bl. P. P. Gojdiča patriaci VŠ zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave.

Sieť zariadení zdravotníckej starostlivosti dopĺňajú vyhľadávané liečebno-preventívne zariadenia pre choroby dýchacích ciest vo Vysokých Tatrách, choroby tráviaceho ústrojenstva v Bardejovských Kúpeľoch a obehového ústrojenstva vo Vyšných Ružbachoch.

Kraj sa pýši mnohými kultúrno-historickými pamiatkami, kde zvláštnu pozornosť si zasluhujú mestá Levoča, Prešov, Bardejov, Poprad a Kežmarok. Administratívnym, hospodárskym, kultúrnym a spoločenským centrom kraja je mesto Prešov, kde sídlia i významné cirkevnosprávne inštitúcie pravoslávnej, gréckokatolíckej a evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku.

Z týchto údajov jednoznačne vyplýva, dôležitosť Prešovského kraja ale aj jeho nedostatky. Nízka priemyselná úroveň, málo podnikov, ktoré by dokázali vytvoriť pracovné miesta, zlé dopravné spojenie s centrom. Ak si pozrieme ďalšie štatistické údaje a porovnáme roky 2007 ak rok nového programovacieho obdobia a rok 2013 ako posledný rok programovacieho obdobia môžeme konštatovať napríklad: hrubý domáci produkt na jedného obyvateľa v roku 2007 v Prešovskom kraji bol 5.124.408.000 euro ale v Bratislavskom kraji bol až 16.815.264.000 euro čo je viac ako trojnásobok Prešovského kraja. A v roku 2013 to bolo v Prešovskom 6.624.496.000 euro a v Bratislavskom 20.470.862.000 euro. Z tohto je možné konštatovať, že rozdiel sa takmer nezmenil.

Horšie je to z nezamestnanosťou, kým v roku 2007 bolo dlhodobo nezamestnaných v Bratislavskom kraji 1530 a v Prešovskom kraji 27.693 v roku 2013 to už bolo dlhodobo nezamestnaných v Bratislavskom kraji 7362 ale v Prešovskom kraji už 51090. Percentuálne je toto číslo ešte oveľa horšie. Miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2007 bola v Bratislavskom kraji 1,98 % a v Prešovskom kraji 12,05% ale v roku 2013 to bolo v Bratislavskom kraji 6,17% a v Prešovskom kraji už 19,35%!

Samozrejme že sa to odrazilo aj vo vývoji priemernej mzdy. Ak rastie nezamestnanosť klesajú mzdy, čoho odrazom je aj štatistika priemernej mzdy v jednotlivých krajoch. V roku 2007 bola priemerná mzda v Bratislavskom kraji 1182 euro a v Prešovskom kraji 721 ale v roku 2013 to bolo v Bratislavskom kraji 1160 euro, čo je pokles o 22 euro ale v Prešovskom kraji to bolo len 659 euro, čo je pokles o 62 euro!

Z uvedených štatistík je jasné, že aj napriek deklarovaniu vlády, pomoci z štrukturálnych fondov, opatrení a pomoci je výsledok opačný. Prečo je tomu tak. Vláda vo svojom programovom vyhlásení deklarovala okrem iného aj toto.

Makroekonomický rámec, verejné financie a dane

Vláda SR bude klásť dôraz na taký makroekonomický rámec, ktorý zabezpečí stabilný a dlhodobu udržateľný rast ekonomiky Slovenskej republiky a jej celkovú konvergenciu k vyspelým ekonomikám. Stabilitu rastu bude zabezpečovať zvyšovaním potenciálneho produktu ekonomiky založenom na raste produktivity, konkurencieschopnosti a zamestnanosti, čo predpokladá vytváranie priaznivého podnikateľského prostredia a postupné smerovanie hospodárstva k poznatkovej ekonomike. Vláda bude úzko koordinovať svoje politiky v oblasti hospodárstva, financií, rozpočtu daní, dotácií, cien, podpory investícií a v ďalších ekonomických oblastiach. Ako aj štruktúru a objem verejných príjmov a výdavkov s menovou politikou nezávislej NBS s cieľom zaviesť euro k 1. januáru 2009. Vláda SR sa v oblasti verejných financií sústreďí na:

- racionalizáciu výdavkov vo verejnej správe a sledovanie ich efektívneho využitia pri dôslednom zavedení viacročného programového rozpočtovania vo väzbe na efektívne a lepšie využitie fondov EÚ;
- prísne dodržiavanie pravidiel pri nakladaní s verejnými zdrojmi a ich dôslednú kontrolu a vyhodnocovanie efektívnosti nakladania s nimi;
- zníženie daňového zaťaženia nízko a stredne príjmových skupín zvyšovaním nezdaniteľného základu i úpravou jednotnej sadzby DPH vo vybraných komoditách;
- zníženie daňových a colných únikov a potláčanie šedej ekonomiky. Verejné financie a daňová oblasť budú projektované a používané ako hlavný hospodársky nástroj na vybudovanie moderného sociálneho štátu s cieľom minimalizovať sociálne vylúčenie a postupne

odstraňovať stále rastúce regionálne rozdiely a sociálnu nerovnováhu.

Hlavne posledný odsek citovaného dokumentu je dôležitý pre regióny. Jednak vláda priznala, že sa regionálne rozdiely zväčšujú a priznala aj sociálne vylúčenie niektorých regiónov. Boli však verejné financie a príjmy z daňovej oblasti a aj financie zo štrukturálnych fondov používané tak aby sa regionálne rozdiely zmenšovali? Ďalšia vláda, ktorá nastúpila v roku 2010 mala tiež vo svojom programovom vyhlásení z augusta 2010 stať o znižovaní regionálnych rozdielov a zlepšení sociálnej a ekonomickej situácie, citujem:

Investície plynú na Slovensko nerovnomerne, navyše pod vplyvom hospodárskej krízy a zhoršenia podnikateľského prostredia sa ich rast spomalil. S cieľom vyrovnávania regionálnych rozdielov v rámci Európskej únie je potrebné aj v rámci Slovenska neustále podporovať rast investícií, a to najmä do zaostalých regiónov. Vláda SR prehodnotí doterajší a vytvorí funkčný model na podporu prílevu priamych zahraničných investícií vrátane efektívneho fungovania podporných inštitúcií. Vláda SR sprehľadní pravidlá pre poskytovanie investičnej pomoci tak, aby podporovala vytváranie pracovných miest v oblastiach s vysokou nezamestnanosťou, zvyšovanie pridanej hodnoty v priemysle a transfer najnovších poznatkov do praxe. Pri návrhoch pravidiel pre poskytovanie investičnej pomoci uplatní aj osvedčené skúsenosti získané pred rokom 2006, keď bol dosiahnutý najefektívnejší rast investícií. Vláda SR bude klásť dôraz na aktívnu politiku získavania zahraničných investícií aj formou budovania značky „Slovensko“ (branding) v súčinnosti so všetkými relevantnými organizáciami verejnej správy. Vláda SR zrealizuje pre zaostalejšie regióny a regióny s vysokou nezamestnanosťou pilotné referenčné projekty na prilákanie investícií v spolupráci s prichádzajúcimi alebo existujúcimi investormi.

Boli však v skutočnosti tieto opatrenia realizované? Došlo k zlepšeniu ekonomickej a sociálnej úrovne zaostalejších regiónov.

2. Opatrenia vlády a pomoc zo štrukturálnych fondov na zníženie ekonomického a sociálneho zaostávania regiónov

Vlády majú rôzne nástroje na znižovanie regionálnych rozdielov. Všetky sú však nepriame, aby nebola narušená hospodárska súťaž a iné zákony. Najpriamejšou podporou je podpora pre investorov, ktorú poskytuje vláda na prilákanie zahraničných investorov aby podnikali na Slovensku. Cez agentúru Sario podporuje formami väčšinou daňovými úľavami príchod investorov, ktorí potom vytvoria pracovné miesta. Slabinou je však to, že investori majú záujem investovať a stavať v rozvinutých regiónov, s vybudovanou infraštruktúrou a dopravnou dostupnosťou. Žiaľ Prešovský kraj nie je takou oblasťou a nemá skoro žiadny z týchto atribútov. Aj keď vláda zmenila pravidlá pre podporu investorov a diferencovala podporu podľa regionálnych kritérií aj tak to nie je motivujúce re investorov aby veľké a významné investície prichádzali do menej rozvinutých regiónov. Prešovskému kraju chýba veľký zamestnávateľ typu US Steel alebo automobilky, ktorý by vytvoril pracovné miesta rádovo 5000 a viac zamestnancov plus subdodávateľa. Vláda podľa podnikateľov veľmi slabo podporuje malých a stredných podnikateľov. V Prešovskom kraji podľa štatistických údajov až 95% zamestnancov pracuje v malých a stredných podnikoch a pre týchto neexistuje komplexná podpora na podnikanie.

Neexistuje ani podpora na regionálnom princípe z úrovne daňového a odvodového zaťaženia. Je predsa lepšie ak by štát dostal menej n daniach a odvodoch ale boli by vytvorené pracovné miesta a štát by nemusel vynakladať obrovské čiastky na sociálne dávky, ktoré sú veľkou záťažou pre štátny rozpočet.

V tejto oblasti sa čas od času objavujú názory na zavedenie regionálnej minimálnej mzdy. Na prvý pohľad sa to zdá rozumné, v Bratislave dáme minimálnu napríklad minimálnu mzdu na úrovni 700 euro a v Kežmarku, ktorý má najvyššiu nezamestnanosť na úrovni 250 euro. má to logiku, v Bratislave vám nebude nikto pracovať za minimálnu mzdu 380 euro, je tam dostatok pracovných

miest, nízka nezamestnanosť, možnosť pracovať v blízkom Rakúsku kde je minimálna mzda 1000 euro. A ak je to v Kežmarku, nezamestnanosť nad 20%, mzdy na úrovni minimálnej mzdy a žiadne pracovné ponuky. Ale aký to bude mať dopad na regióny. Dosiahneme len ďalšiu vlnu vyst'ahovalectva za prácou, zníženie mzdy v regióne, veď ak sa ti nepáči môžeš ísť, zúfalcov ktorí žijú z dávky v hmotnej núdzi je dosť. Viedlo by to len k prehĺbeniu chudoby v regiónoch a k skutočným hladovým dolinám. Hlavným nástrojom na znižovanie regionálnych rozdielov v regiónoch mali byť štrukturálne fondy. V národnom strategickom referenčnom rámci je konštatované citujem:

Politika súdržnosti, čiže kohézna politika EÚ, sa bude v programovom období 2007 - 2013 realizovať prostredníctvom koncentrácie príspevkov z fondov na tri hlavné ciele: **Konvergenciu, Regionálnu konkurencieschopnosť a zamestnanosť a Európsku teritoriálnu spoluprácu.** V súlade s nariadeniami obsahuje NSRR SR len prvé dva ciele:

Cieľ Konvergencia

V cieľi Konvergencia sa finančná podpora z fondov ERDF a ESF prioritne sústreďí na regióny, ktorých hrubý domáci produkt na obyvateľa za tri posledné roky pred prijatím nových nariadení nedosiahol 75% priemeru krajín rozšírenej EÚ. V prípade Slovenska je to celé jeho územie s výnimkou Bratislavského kraja.

Pri financovaní z Kohézneho fondu cieľ Konvergencia pokryje členské štáty, ktorých hrubý národný dôchodok za tri posledné roky pred prijatím nariadení nedosiahol 90% priemeru krajín rozšírenej EÚ a ktoré majú konvergenčný program. Tieto kritériá Slovensko spĺňa celým svojím územím.

Cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť

Na čerpanie podpory v cieľi Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť sú oprávnené oblasti, ktoré nespádajú do cieľa Konvergencia – čo v prípade Slovenska je Bratislavský kraj. Cieľ je zameraný na posilnenie konkurencieschopnosti a atraktivity regiónu Bratislavského kraja cestou predvídaní hospodárskych a sociálnych zmien a podporení inovácií, spoločnosti založenej na vedomostiach, cestou podnikateľského ducha, ochrany životného prostredia a prevencie pred rizikami, podporou adaptability pracovníkov a podnikov a rozvojom trhov práce, orientovaných na sociálne začleňovanie.

4. Ukazovatele ekonomického a sociálneho rozvoja po ukončení programovacieho obdobia 2007-2013

Z citovaných dokumentov je jasné, že prioritou by malo byť odstraňovanie regionálnych rozdielov a hospodársky a sociálny rast. Z oficiálnej štatistiky čerpania finančných prostriedkov čerpaných v roku 2007 -2013 zdroj ITMS, môžeme konštatovať citujem:

Prešovský kraj vyčerpal k 15.06.2015	1.604.821.607 euro
Bratislavský kraj	1.371.621.916 euro
Žilinský kraj	2.043.356.213 euro
Banskobystrický kraj	1.479.983.989 euro
Trenčiansky kraj	1.864.365.002 euro

Jednotlivé kraje sú v čerpaní celkom na rovnakej úrovni a skôr by sa dalo povedať, že malé kraje blízko centra čerpajú skoro rovnaké prostriedky zo štrukturálnych fondov ako kraje kde je najmenej rozvinutá infraštruktúra, či vyššia miera nezamestnanosti. Hlavným operačným programom na vyrovnávanie rozdielov bol Regionálny operačný program. Ani tam podpriemerné kraje nečerpajú finančné prostriedky vo väčšej miere ako ostatné.

Často krát sa konštatuje, že hlavným problémom je nedostatočná cestná infraštruktúra a nedobudované diaľnice. Ale ani pri čerpaní finančných prostriedkov o operačného programu Doprava nevidno, že by prioritou mali byť Prešovský, Košický či Banskobystrický kraj. Nie sú dostavané diaľnice, termín ich ukončenia sa posúva a v Prešovskom kraji je potrebné ešte dobudovať obchvat Prešova a budovať rýchlostnú cestu R4 smerom na Poľsko a Ukrajinu. Ak ju budeme budovať rovnakým tempom ako v predchádzajúcom období dožijú sa jej tak akurát naše deti. Bez kvalitnej siete ciest na východ nepríde žiadny investor.

Rovnako je to aj v operačnom programe Zamestnanosť a sociálna inklúzia, kde by malo dôjsť k podpore v oblasti budovania ľudských zdrojov či potrebnej infraštruktúry v sociálnej oblasti. Alarmujúci je

v tejto oblasti odliv kvalifikovaných mladých ľudí, ktorí odchádzajú za prácou do cudziny a doma ostávajú starí obyvatelia a pracovníci bez potrebnej kvalifikácie, čo deformuje demografickú štruktúru obyvateľstva. O starých a chorých sa však nemá kto postarať, lebo pracovníci ktorý to vedia chodia zarábať do Rakúska a tam sa starajú o iných ľudí. Druhotným dôsledkom tejto situácie je rozvrat rodí, deti žijú bez rodičov, dochádza k zvýšenému počtu rozvodov so všetkými negatívnymi javmi pre spoločnosť.

Prečo je tomu tak? Sú na vine samosprávy a oprávnení žiadatelia, že nedokážu pripraviť potrebné projekty ktoré by uspeli pri podávaní žiadosti na vyhlásené výzvy? Sú zle nastavené mechanizmy pri podávaní žiadostí na jednotlivé operačné programy? Je systém komplikovaný a byrokratický? Je to dôsledok korupcie a stranického klientelizmu? To sú možno otázky o ktorých sa hovorí ale neriešia sa.

Záver

Vzhľadom na otvorenú ekonomiku a možnosti cestovania je rozvoj Prešovského kraja je úzko prepojený na slovenskú ale nielen Slovenskú ekonomiku. Najväčšia migrácia je práve z Prešovského kraja, čo na jednej strane dokazuje že sú tu schopní ľudia ktorí sa dokážu presadiť kdekoľvek vo svete, na druhej strane to svedčí o akútnom nedostatku pracovných príležitosti a nemožnosti uživiť rodiny.

Po rokoch snahy o vyrovnanie regionálnych rozdielov a deklarovania pomoci regiónom nielen v sociálnej a ekonomickej oblasti je dokázateľné a cituje sa to aj v hodnotiacej správe Programovacieho obdobia 2007-2013, že regionálne rozdiely sa nezmenšili ale naopak zväčšili sa. Rozvoj Prešovského kraja stagnuje a v porovnaní s ostatnými kraji zaostáva skoro vo všetkých ukazovateľoch.

Je to výsledok všetkých vlád, ktoré na papieri deklarovali úmysel zvýšenia životnej úrovne obyvateľstva v okrajových regiónoch ale súhrou viacerých objektívnych aj subjektívnych činiteľov nedošlo k zlepšeniu, skôr naopak, došlo k prehĺbeniu problémov a zvýšeniu rozdielov v každej oblasti života občanov žijúcich v týchto krajoch.

Rok 2015 je už druhým rokom nového programovacieho obdobia a zatiaľ sa v oblasti euro fondov snažíme dobehnúť posledné možnosti čerpania a taký asi bude aj výsledok. Nové výzvy budú až koncom roka a pravdepodobne sa bude opakovať scenár predchádzajúcich rokov. Vláda prijíma opatrenia na pomoc menej rozvinutých regiónov ale je 7 mesiacov do volieb a je otázne či je možné zaviesť ich do praxe.

Prešovský kraja, ako najväčší kraj Slovenska by si zaslúžil oveľa väčšiu pozornosť zo strany vlády aj všetkých ústredných orgánov štátnej správy.

Vyhotovené z prostriedkov Európskej únie v rámci realizácie projektu
Europe direct Prešov.

Názory a informácie vyjadrené v tejto publikácii vyjadrujú len názory
autora a Európska komisia nie je zodpovedná za jej obsah.

NEPREDAJNÉ!